

Autor: Karel Veliký

Geny zakládají nejen fyzickou, ale i psychickou „podobu“ člověka a lidských skupin. Rozdíl se jak známo projevují nejen v rovině jedinců a ras, ale i mezi moderními národy formovanými dějinami, v nichž jsou různě čteně zastoupeny rasové subtypy. Tyto rozdíly jsou dokonce patrné i v rámci jednotlivých státních národů. Mluví se proto někdy o národním, popř. národnostním („etnickém“) charakteru.

Pojem „národní charakter“ se však nekryje s pojmem „mentality“! Vymezuje spíš *temperament* (=souhrn citových a volních znaků lidské povahy určujících chování a zvláště reakci na vnější podněty), který má blíže k psycho-fyzické konstituci a tudíž ke genetické složce.

Na nevelké ploše Evropy je asi nejnápadnější rozdíl mezi „Severem a Jihem“. „Níž“ jsou lidé obecně živější a družnější. Jejich psychomotorické tempo je jiné: víc gestikulují, rychleji a snad i hlasitěji mluví. V rozhovoru udržují menší odstup, než bývá Seveřanu příjemné. U něj doma totiž převládá větší rezervovanost jednotlivce vůči druhým, lidé se víc ovládají, a proto jsou i klidnější. Sklon k afektům se tam jeví nižší, reflexe vlastního nitra větší. Směrem na jih snadněji propukají vášně a přibývá vznětlivosti, směrem na sever zase věcnosti – a to i v negativním smyslu! Jih je senzualnější, víc zaměřený na přítomnost.

Tyto rozdíly, které se dají snadno opsat známými pojmy „extrovertní“ a „introvertní“ jsou konstantou, 1] která zůstává stejná přes všechny historické změny minimálně 1 500 zpátky do minulosti, zatímco „mentalita“ obyvatel se jak na severu, tak jihu Evropy za tu dobu bezesporu měnila.

K Jihu v tomto smyslu patří od západu Portugalsko, Španělsko, Itálie a Řecko, ale například

v severní Itálii je „jižní charakter“ již citelně oslabený. Postavení balkánských zemí je ještě specifičtější (o tom dále). Vlastní Sever tvoří skandinávské země, Holandsko, severní Německo (částečně včetně území bývalého Pruska v dnešním Polsku a Pobaltí) a Anglie. Hrdě se k němu ovšem hlásí i Vlámové z Belgie a většina obyvatel Normandie ve Francii. V Německu, ve Francii a v Itálii jih země naopak odedávna platí za „přívětivější“ a méně chladný, a to nejen co se týče počasí...

Široké přechodové pásmo tvoří na západě podstatná část Francie, Německa, jih Belgie, Švýcarsko a Rakousko. Na východě pak země obývané hlavně slovanskými národy.

Osa Západ-Východ

Rozdíly mezi evropským Západem a Východem jsou vnímány méně ostře než mezi Severem a Jihem, i když charakter Francouzů je podstatně „jižnější“ než Němců. Také Irčané a Velšané jsou vnímáni jako temperamentnější, hovornější, zkrátka méně „seveřanští“ než jejich angličtí sousedé. „Stoupání“ od „jižnější“ Francie k „severnějšímu“ Německu však dále na východ nepokračuje. Stejně jako románští Západoevropané platí i slovanské národy spíše za temperamentnější a živější než jsou Němci, i když ne v tak silné míře jako národy ze Středomoří (s výjimkou Jihoslovanů). Jejich fyzický způsob vyjadřování je zdrženlivější, řeč těla a gesta jsou méně živé a méně expanzivní. Podle vlastních i cizích pozorování platí příslušníci slovanských národů v mezinárodním styku za tvárnější – tzn. méně komplikované – než bývají Němci a Skandinávci. Jako charakteristický je vnímán (i podle vlastních svědectví z poslední doby) silný důraz na nálady a pocity. Dát průchod svým citům je u Slovanů běžnější i v situacích, kdy Seveřané zůstávají chladní. Emoční výkyvy mezi nadšením a depresí mají k sobě blíže u prvních než u druhých a Západoevropanů vůbec: Sever a Západ jsou odměřenější a střízlivější než Východ.

Výjimku mezi slovanskými národy představujeme my – Češi. Podle vlastních i cizích soudů jsme méně živí a hovorní než naši slovanští příbuzní a temperamentem se více blížíme Němcům – podobně jako Finové svým „germánský“ hovořícím západním sousedům (výjimku zde představují obyvatelé Karélie na východě země). Slováci a Ukrajinci mají ve srovnání s Rusy temperament o něco „jižnější“.

Balkán zajisté patří do jižní sféry, ale zároveň se od ní v mnohém liší – etnické (národnostně-kulturní) poměry jsou tam složitější a nepřehlednější. V horách např. donedávna ještě existovala silná rezidua patriarchálních pasteveckých kultur (původní Slované a snad i dávný „thrácký“ substrát), v rovinách zase zbytky kultury byzantsko-osmanské (turkické národy), vedle toho četné vlivy mediteránní (Řekové, Římané) i středoevropské (německá kolonizace, české vystěhovalectví). K východoevropskému temperamentu mají nejbliže Rumuni, středoevropskému Slovinci. Specifičnost Balkánu oproti ostatní Evropě je dána jejím vpravdě multikulturním vývojem. 2]

Zvláště nejasné zůstávají kontury postavení Maďarů s ohledem na stereotyp „vášnivě ohnivých“ obyvatel *puszty*, nespornou geografickou i kulturně-historickou příslušnost ke střední Evropě a zároveň jejich neindoevropský jazyk i původ a jméno od kočovných

„asiatských“ nájezdníků, kteří po Hunech a Avarech vtrhli do středu Evropy.

Poznámky:

1] Přirozeně zde nezohledňujeme „proměnné“, které do „postmoderních“ evropských národů vnášejí alogenní přistěhovalci z Afriky a Asie.

2] Je smutnou pravdou, že často titíž lidé, kteří jsou lhostejní, nebo dokonce podporují současný multikulturní vývoj v rámci celé Evropy, zároveň rádi poukazují na „balkanizaci českého prostředí“, např. v souvislosti s korupcí. Přitom genetická vzdálenost dnešních přistěhovalců z Afriky a Asie vůči Evropanům je vyšší a jejich kulturní přínos naopak nižší než tomu bylo v balkánském „tyglíku“... Co asi vzejde z alogenních enkláv?